

AZERBAYCAN

AZERBAYCAN Tarım Sektörü Ülke Yatırımcı Rehberi

2022

Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	2
GENEL BİLGİLER	4
EKONOMİK GÖSTERGELER	5
LOJİSTİK	5
HUKUKİ ALTYAPI	6
TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARİ	6
BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER.....	7
AZERBAYCAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU	8
TARIM SEKTÖRÜ	9
TARIMSAL ÜRETİMDE YETERLİLİK DURUMU	10
İKLİM	13
ARAZİ KULLANIMI VE TOPRAK ÖZELLİKLERİ.....	14
BİTKİSEL ÜRETİM	15
EKİM ALANLARI.....	15
VERİM	17
ÜRETİM MİKTARI	19
HAYVANSAL ÜRETİM.....	21
ÜRETİM MİKTARI	21
HAYVAN VARLIĞI.....	22
ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	23
DIŞ TİCARET	24
DIŞ TİCARET PARTNERLERİ	24
AZERBAYCAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN	25
TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER.....	25
AZERBAYCAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN	26
TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER.....	26
ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI.....	27
ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI.....	27
TÜRKİYE-AZERBAYCAN TİCARETİ	28
TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A İHRAÇ ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ	28
TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'DAN İTHAL ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ	29
TÜRKİYE'DEN AZERBAYCAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER	30
YATIRIM ORTAMI	31
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ.....	31
BANKACILIK.....	34
VERGİLENDİRME.....	36
KAYNAKÇA	37
ONSÖZ VE İLETİŞİM	38

KISALTMALAR

ADB	: Asian Development Bank	Asya Kalkınma Bankası
BSEC	: Black Sea Economic Cooperation	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü
CE	: The Council of Europe	Avrupa Konseyi
CIS	: Commonwealth of Independent States	Bağımsız Devletler Topluluğu
CICA	: Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia	Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı
EBRD	: European Bank for Reconstruction and Development	Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası
ECO	: Economic Cooperation Organisation	Ekonomik İşbirliği Örgütü
FAO	: Food and Agriculture Organization	Gıda ve Tarım Örgütü
IAEA	: International Atomic Energy Agency	Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu
IBRD	: International Bank for Reconstruction and Development	Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası
IDA	: International Development Association	Uluslararası Kalkınma Birliği (Dünya Bankası)
IDB	: Islamic Development Bank	İslami Kalkınma Bankası
IFAD	: International Fund for Agricultural Development	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IFC	: International Finance Corporation	Uluslararası Finans Kurumu
IFRC	: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
IHO	: International Hydrographic Organization	Uluslararası Hidrografi Örgütü
ILO	: International Labor Organization	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: International Monetary Fund	Uluslararası Para Fonu
IMO	: International Maritime Organization	Uluslararası Denizcilik Örgütü
Interpol	: International Criminal Police Organization	Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IOC	: International Olympic Committee	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
IOM	: International Organization for Migration	Uluslararası Göç Örgütü
IPU	: Inter-Parliamentary Union	Parlamentolar Arası Birlik
ITSO	: International Telecommunications Satellite Organization	Uluslararası Telekomünikasyon Uydu Örgütü
ITU	: International Telecommunication Union	Uluslararası Haberleşme Birliği
ITUC	: International Trade Union Confederation	Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu
LAIA	: Latin American Integration Association	Latin Amerika Entegrasyon Birliği
MIGA	: Multilateral Investment Guarantee Agency	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
NAM	: Non-Aligned Movement	Bağımsızlar Hareketi
OAS	: Organisation for American States	Amerika Devletleri Teşkilatı
OIC	: Organisation of Islamic Cooperation	İslam İşbirliği Teşkilatı
OPANAL	: Organismo para la Proscripción de las Armas Nucleares en la América Latina	Latin Amerika'da Nükleer Silahların Yasaklanması Ajansı
OPCW	: Organization for the Prohibition of Chemical Weapons	Kimyasal Silahların Yasaklanması Organizasyonu
PCA	: The Permanent Court of Arbitration	Daimi Tahkim Mahkemesi (BM)

UN	: United Nations	Birleşmiş Milletler
UNCTAD	: The United Nations Conference on Trade and Development	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
UNESCO	: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNHCR	: UN Refugee Agency	Birleşmiş Milletler Sığınmacı Ajansı
UNIDO	: United Nations Industrial Development Organization	Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü
UNWTO	: World Tourism Organization	Dünya Turizm Örgütü
WCO	: World Customs Organization	Dünya Gümrük Örgütü
WFTU	: The World Federation of Trade Unions	Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu
WHO	: World Health Organization	Dünya Sağlık Örgütü
WIPO	: World Intellectual Property Organization	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Nüfus bilgisi ve istihdam verileri	10.241.000 (2022 tahmini) İşgücü: Tarım %36,0 Sanayi %14,8 Hizmet %49,2
Dil (Resmi diller)	Azerbaycan Türkçesi
Yüzölçümü	86.600 km ² / Ekilebilir alan %23,6
Başkenti	Bakü
Başlıca Şehirleri	Bakü, Sumgayt, Gence, Mingaçevir, Khirdalan, Şirvan
Yönetim Şekli	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Devlet Başkanı	İlham Aliyev

Siyasi ve İdari Yapısı

Azerbaycan Parlamentosu, 31 Ağustos 1991'de, ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. 18 Ekim 1991 tarihinde de Meclis Bağımsızlık kanununu kabul etmiştir.

Bugün mevcut olan müstakil ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti, 12 Kasım 1995 tarihinde referandum yolu ile kabul edilmiş olan Anayasa ile idare edilmektedir. Bu Anayasa'ya göre, Azerbaycan devleti demokratik, hukuka dayalı, laik, üniter bir cumhuriyettir. Kuvvetler ayrılığı prensibi Anayasa tarafından benimsenmiştir. Yasama yetkisi 125 milletvekilinden oluşan ve 5 yılda bir yenilenen Milli Meclis'e, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve yargı yetkisi de Mahkemelere bırakılmıştır

Coğrafi Konumu

Azerbaycan Cumhuriyeti Kafkasların geçiş noktası üzerinde, Büyük Kafkaslar ile Küçük Kafkaslar arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli özelliği tarihi geçit ve ticaret yolları üzerinde bulunmasıdır. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ile Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km), güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km), batısında Ermenistan (1.007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile 11 km uzunluğunda ortak sınırı bulunmaktadır), doğusunda ise Hazar Denizi (713 km) yer almaktadır.

Kaynak: (Anonim a, 2022)

EKONOMİK GÖSTERGELER

GSYİH (Satın alma gücü paritesi)	175,6 milyar \$ (IMF tahmini, 2022)
Ülkenin ekonomik büyüme hızı	%2,85 (IMF tahmini, 2022)
Kişi başına düşen milli geliri	17.150 \$ (IMF tahmini, 2022)
Tüketici fiyat enflasyonu	%12,3 (IMF tahmini, 2022)
İhracat/ ithalat	İhracat: 22,2 Milyar \$/ İthalat: 11,7 Milyar \$
İşsizlik oranı	%5,9 (IMF tahmini, 2022)
İşgücünün sektörel dağılımı (%)	Tarım %36,0 Sanayi %14,8 Hizmet %49,2 (WB, 2019)
İnsani gelişmişlik endeksi	0,756 (HDI değeri) / 89. Sırada (192 ülke arasında)
Dünya Bankası iş yapma kolaylığı endeksi	34. sırada (192 ülke arasında) (2020 WB)
Ekonomik serbestlik endeksi	55. Sırada (165 ülke arasında) (Fraser Institute, 2019)
Küresel rekabetçilik açısından durumu	58. Sırada (141 ülke arasında)
GSYH'nin sektörel dağılımı	Tarım %4,7; Sanayi %34,1; Hizmetler %61,2
Asgari ücret/ tarımsal asgari ücret	300 Manat
Doğal kaynakları	Petrol, doğal gaz,
Başlıca tarımsal üretim	Pamuk, tütün, üzüm, kavun, patates, dut

LOJİSTİK

Havalimanı sayısı ve ihracat ithalat gümrük kapısı sayısı	9 Havalimanı (5'i Uluslararası)
Denizle olan bağlantısı (kıyısı var/yok)	Hazar Denizi
Liman bağlantısı (Liman var/yok),	Var

Kaynak: (Anonim a, 2022)

HUKUKİ ALTYAPI

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi/Yeri	RG Tarih/No
Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü	9 Şubat 1994	
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	9.02.1994	27.06.1997 / 23032
Veterinerlik Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma	30 Haziran 2005	
Türkiye-Azerbaycan Uzun Vadeli Ekonomik ve Ticari İşbirliği Programı ve İcra Planı	6.11.2007	20.01.2012 / 28179
Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması	6.11.2007	27.04.2013 / 28630
Bitki Koruma ve Karantina Alanında İşbirliği Anlaşması	30 Haziran 2012	
Türkiye Cumhuriyeti Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) ile Azerbaycan Cumhuriyeti Aqrar Sigorta Fonu (FON) Arasında İşbirliği Niyet Beyanı	26 Şubat 2020 Bakü	
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tercihli Ticaret Anlaşması	25.02.2020	19.01.2021 / 31369
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gıda Güvenliği Alanında İşbirliği Anlaşması	28 Eylül 2021 Ankara	
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması	11 Kasım 2021 Ankara	
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	25.10.2011	02.05.2013 / 28635

Kaynak: (Anonim b, 2022), (Anonim c, 2022)

TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARI

Ülke Adı	İmza Tarihi
Japonya	01.08.1971
Norveç	01.10.1971
İsviçre	01.03.1972
ABD	01.01.1976
Türkiye	25.02.2020

Kaynak: (Anonim d, 2022)

BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER

**İkili, bölgesel, çoklu
ve çok taraflı ticari
ilişkiler**

Dünya Ticaret Örgütü (Gözlemci Üye)
Gümrük Birliği (Rusya-Belarus-Kazakistan, Temmuz 2010)
Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) (Ermenistan, Belarus, Kazakistan,
Kırgızistan, Rusya) (1 Ocak 2015)

**Üyesi olduğu başlıca
uluslararası kuruluşlar**

ADB, BSEC, CE, CIS, CICA, EAPC, EBRD, FAO, GCTU, IAEA, IBRD, IDB,
IFAD, IFRC, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC,
MIGA, NAM (gözlemci), OAS (gözlemci), OIC, OPCW, OSCE, PFP, SECI,
UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNWTO, WCO, WFTU, WHO, WIPO,
WMO, WTO (gözlemci)

AZERBAYCAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU

Azerbaycanlı tüketiciler arasında satış sonrası hizmetlere yönelik taleplerde giderek artış gözlemlenmektedir. Özellikle, ülkede satış sonrası hizmet uygulamalarında Türk firmalarının başarıyla hizmet vermeleri sebebiyle Türk mallarının tercih edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Azerbaycan Gümrükleri eşyaların ve taşıma araçları ile sertifika, lisans vb. dokümanların kontrolü için tek pencere sistemine sahiptir. Gümrük işlemlerinin %99'u elektronik olarak gerçekleştirilmektedir. Azerbaycan Gümrük Tarifesi kapsamında gümrük vergileri üç basamaklı yöntem ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre ham maddeler için %0, ara mallar için %5, nihai ürünler için ise %15 gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bu oranlar dışında bir gümrük vergisi oranı bulunmamaktadır.

Maktu vergi oranları ise ölçü birimlerine göre (kg., lt., adet, m², m³, cm³, metre, çift) farklılık arz etmektedir.

Azerbaycan Gümrük Tarife Cetvelinde toplam 10236 ürün sınıflandırılmakta olup, bunlardan 2865'i %0, 2062'si %5, 4947'si ise %15 gümrük vergisine tabidir. Ortalama gümrük vergisi oranı %4,53 düzeyindedir. Azerbaycan Devleti Gümrük Organları tarafından asgari ithal fiyatı belirlenerek, bu fiyatın altında beyan edilen mallara belirlenmiş fiyatlar üzerinden Gümrük Vergisi uygulanabilmektedir.

Azerbaycan'ın hâlihazırda Rusya Federasyonu, Ukrayna, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Moldova ve Beyaz Rusya ile serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır ve bu ülkeler ile yapılan ticarete gümrük vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye ve Azerbaycan arasında Tercihli Ticaret Anlaşması hususunda yürütülen müzakereler sonucunda, 25 Şubat 2020 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tercihli Ticaret Anlaşması" imzalanmış ve iki ülke Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak 2021 Mart ayı itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma, her iki ülke arasında 15'er ürün grubu için kotalar çerçevesinde gümrük vergilerinin sıfırlanmasına yönelik hükümler içermekte olup, ürünlerimizin Rusya ve diğer BDT ülke menşeli ürünlerle daha etkin bir şekilde rekabet edebilmesi için Türkiye-Azerbaycan TTA kapsamındaki listenin önümüzdeki dönemde genişletilmesi hususunda çalışmalar devam etmektedir. Öte yandan, Azerbaycan'a ithalatta gümrük vergi oranları ile ilgili bilgilere Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesinin (<https://stats.customs.gov.az/nomenclature>) web sitesinden ulaşmak mümkündür.

Azerbaycan pazarına erişim imkânları ve dikkat edilmesi gereken diğer hususlara Ticaret Bakanlığının hazırlamış olduğu "[Azerbaycan Pazar Raporu](#)" dokümanından ulaşabilmektedir.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

TARIM SEKTÖRÜ

Azerbaycan, iklim ve toprak yapısı bakımından tarıma uygun bir ülkedir. Uygun iklim koşulları Azerbaycan'da çok zengin ürün çeşidinin yetiştirilmesine imkân sağlamasına rağmen, bağımsızlığın ilk yıllarında makina-ekipman yetersizliği, kaliteli tohum ve gübre kullanılmaması ve bankacılık mevzuatındaki yasal eksiklikler sonucu tarımsal kredilerin açılmaması nedeniyle ülkenin potansiyelinden yeterince istifade edilememiştir.

Son yıllarda petrol fiyatlarının önemli bir şekilde azalması ve Azerbaycan'da yaşanan ekonomik kriz ülkenin tarım potansiyelini ön plana çıkarmıştır. Tarım sektörünün gelişimi için son dönemlerde devlet tarafından uygulanan projelerin yoğunlaşması, söz konusu sektörün ülke için önemini daha da arttırmaktadır.

86.600 km² araziye sahip olan Azerbaycan'da tarım yapılabilir alanlar %55,2'dir (4.779,7 bin hektar). Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi tarafından açıklanan verilere göre, 2021 yılında Azerbaycan'da 9.163,4 milyon manat değerinde tarım ürünleri üretilmiş olup, 2020 yılına kıyasla %3,4 oranında artış kaydedilmiştir. Söz konusu dönemde 4.652,4 milyar manat değerinde hayvancılık, 4.511,0 milyon manat değerinde bitkisel ürün üretilmiştir. Hayvancılık ürünlerinin üretim hacmi %2,8, bitkisel üretim hacmi ise %4,0 oranında artmıştır.

İklim koşullarının uygun olması, hava sıcaklığının yüksek olması ve toprağın elverişli olması, farklı türlerde bitkilerin yetiştirilmesine imkân sağlamaktadır. Ekilebilir alanlarda en fazla yetiştirilen ürünler, pamuk, tütün ve üzümdür. Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde ülkeye özgün kavun ve karpuz çeşitleri yetiştirilirken, sulanamayan alanlarda ise de patates yetiştiriciliğine ağırlık verilmiştir.

Azerbaycan'da ayrıca bazı bölgelerde örtüaltı üretimi yapılmaktadır. Seralarda ülke iklimine elverişli her tür sebze yetiştirilmektedir. Kabuklu ve kabuksuz meyve ağaçları ve ayrıca çok sayıda dut ağacı da Azerbaycan tarımının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Sebze yetiştiriciliği (Bostancılık) alanında Haçmaz, Lenkeran, kısmen Aran ve Abşeron bölgelerinde gelişmiştir.

Haçmaz bölgesi geç yetişen, Lenkeran bölgesi ise çabuk yetişen sebze alanlarında oldukça iyidir. Bakü ve Gence etrafındaki seralarda birçok sebze ekimi yapılmakta olup, son yıllarda Ağdaş'da lahana ekimi artmıştır.

Sebze üretimi, Azerbaycan'ın Aran, Abşeron ve Lenkeran bölgelerinde daha çok gelişmiştir. Kürdemir kavunu, Sabirabad ve Zire ise karpuzuyla ünlüdür.

Patates üretimi, sulanmayan topraklarda Azerbaycan'ın Gedebe, Tovuz, Şemkir, kısmen de Daşkesen, Hanlar ve Gusar rayonlarında ekimi yapılmaktadır. Yerli patates halkın ihtiyacını karşılamadığından yurt dışından patates ithal edilmektedir.

Bağcılık (meyvecilik) Azerbaycan'ın tarımının uzmanlaşmış alanlarından biridir. Azerbaycan'da çekirdekli meyvelerde Guba-Haçmaz, cevizgiller veya kabuklu meyveler (kestane, ceviz, fındık) da Zagatala-Şeki, çekirdekli (erik, şeftali) meyvelerde Nahçıvan MR, kara subtropikal meyvelerde (nar, ayva) Kura-Aras, narenciyede (mandarin, portakal, feyhoa, limon) Lenkeran, Güney bitkileri (incir, zeytin, fıstık, badem vs.) Abşeron yarımadasında ekimi gelişmiştir.

Azerbaycan'ın incirinin 2/3 ünü Guba-Haçmaz, %15'i ise Şeki-Zagatala ve Dağlık Şirvan bölgesinden toplanır.

Kabuklu meyvelerin üretiminin %95'ni Şeki-Zagatala ilçelerinde yapılmaktadır. Kura-Aras ve Dağlık Karabağ'da çok sayıda dut ağaçları vardır ve dut üretimi yapılmaktadır.

Tahıl üretiminde ise buğday mısır ve arpa ilk sırayı alırken son zamanlarda pirinç üretimine başlanmıştır.

Ülkenin en büyük gelir kaynağı olan pamuk, yurt dışına ihraç edilmektedir. Azerbaycan'ın ikinci büyük endüstri kaynağı olan tütün ise, hem miktar hem de kalite bakımından her yıl gelişme göstermektedir.

Koyun besiciliğinin yaygınlaşması, Azerbaycan halkının et ihtiyacını karşılamakta büyük etkisi olmaktadır. Azerbaycan'da, büyükbaş ve küçükbaş besiciliği yanında, dağlık bölgelerde arıcılık ve ipek böceği yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

Kaynak: (Anonim a, 2022)

TARIMSAL ÜRETİMDE YETERLİLİK DURUMU

Buğday	%57	Toplam meyve	%116
Arpa	%94	Üzüm	%95
Mısır	%87	Kırmızı et	%87
Baklagiller	%60	Süt	%83
Patates	%90	Yumurta	%100
Toplam Sebze	%110	Balık ve ürünleri	%81
Domates	%131		

Kaynak: (Nesirov, 2021)

Hayvancılık

Hayvancılık Azerbaycan'da tarımın en önemli bir yere sahip olmasına rağmen halkın et, süt, yumurta ürünlerine olan ihtiyacının sadece yarısını karşılanmaktadır. Meraların geniş yayılması ve ekine yararlı toprakların azlığı Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinde hayvancılığın tarıma göre daha iyi gelişmesine neden olmuştur. Hayvancılık Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinde özellikle Dağlık Şirvan ve Kelbecer-Laçın bölgelerinde daha iyi gelişmiştir.

Büyükbaş Hayvancılık

Azerbaycan'da üretilen üretimin yarıdan fazlası ülkenin et ihtiyacının %45'ini karşılamaktadır hayvancılık ürününün toplam değerinin yarısından fazlası, et üretiminin %45'ni karşılamaktadır. Büyükbaş hayvancılıkta sığır önemli yere sahiptir. Azerbaycan'ın Aran ve Şeki-Zagatala bölgesinde manda, Lerik ve Yardımlı ilçelerinde ise etlik-sütlük zebu

hayvanı beslenmektedir. Azerbaycan'ın tüm bölgelerinde büyükbaş hayvancılık gelişmiştir. Azerbaycan'da büyükbaş hayvanların %70'i inek ve mandadan oluşmaktadır.

Küçükbaş Hayvancılık

Azerbaycan'ın dağlık ve dağ eteği bölgelerine geniş yayılım göstermiştir. Azerbaycan'da Dağ merinosu, Gala, Karabağ, Balbas koyun cinsleri beslenmektedir. Koyunların eti, derisi ve yünü kullanılmaktadır. Koyunların sayısının hızlı artması, az emek harcanması ve az yeme ihtiyacı koyunculunun Azerbaycan'da halkın ete olan ihtiyacını daha hızlı karşılamak için elverişli olan hayvancılık alanı haline getirmiştir. Azerbaycan'da koyunculunun gelişimi için yeteri kadar doğal yem stoku, yayla ve kışlaklar mevcuttur. Son yıllarda yaylaların çoğunun işgal edilmesi Azerbaycan'da koyunculunun gelişimine engel olmaktadır.

Beyaz Et Üretimi

Beyaz et ve yumurta üretiminde iç tüketim ihtiyacı iç üretimle karşılanmaktadır. En büyük tavukçuluk tesisleri Bakü, Gence ve Nahçıvan gibi büyük şehirlerde bulunmaktadır. Azerbaycan'da yem stokunun az olması tavukçulunun gelişmesine engel olmaktadır.

İpekböcekçiliği

İpekböcekçiliği Azerbaycan'da Şeki-Zagatala, Kura-Aras, Dağlık Karabağ ve Nahçıvan'ın düzen ve dağ eteği bölgelerinde gelişmiştir.

Arıcılık

Arıcılık Azerbaycan'ın dağ eteği ve dağlık bölgelerinde Subalp ve Alp ovalarında gelişmiştir.

Azerbaycan'da 3 grup tarım bölgesi vardır:

1. Sulanan Tarım Bölgeleri (Kura-Aras, Lenkeran, Samur-Deveci Ovaları, Nahçıvan'ın Aras Boyu Düzlükleri);
2. Sulanmayan Tarım Bölgeleri (Dağ eteği ve Orta Dağlık Bölgeler);
3. Mera ve Hayvancılık Bölgeleri.

Bu bölgelerde yapılan tahıl, pamuk, meyve, üzüm, sebze, tütün üretimi ile ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Pamuk Üretimi

Pamuk Azerbaycan'ın en çok gelir getiren, stratejik bitkisi olmuş, hem hafif, hem de gıda sanayisi için hammaddedir. Kafkas'ta, özellikle Azerbaycan'da pamuk Eski Şark ülkeleri,

genellikle İran aracılığıyla yayılmıştır. Mingeçevir'de arkeolojik kazılar zamanı 5.-6. yüzyıllara ait yanmış pamuk iplikleri ve tohumu bulunmuştur. Berde, Nahçıvan, Beylegan, Gence, Şemkir vs. şehirlerde pamuktan kumaş hazırlanarak yurtdışına ihraç edilmesi, 15. yüzyılda Şamahı'dan Rusya'ya pamuk ürünlerin de götürüldüğü bilinmektedir.

Pamuk, Kura-Aras ovasının boz, boz-konur ve boz-çimen topraklarında ekilmektedir. Azerbaycan'da pamuk kumaş üreten işletmeler az olduğundan pamuğun büyük kısmı ihraç edilmektedir. Hammadde üretimi bu bölgede olduğu için Azerbaycan'ın bütün pamuk temizleme fabrikaları Kura-Aras bölgesinde bulunmaktadır.

Tahıl Üretimi

Tarım ürünleri arasında tahıl (buğday, mısır, çeltik, arpa vs.) üretimi birinci sıradadır. Ve Azerbaycan'ın en eski tarım alanlarından biridir. Azerbaycan'ın dağlık ve dağ eteği bölgelerinde sulanmayan, ovalık bölgelerinde ise sulanan topraklarda tahıl üretimi gelişmiştir.

Azerbaycan'da sarı buğday, gurgeni, garagılçığ, hırdabuğday, gülüser, kere, Karabağ buğdayı, beyaz buğday, sekilebuğday, garagilebuğday topbaşbuğday türler ile beyaz arpa, siyah arpa, şeşeri arpa, gılcı arpa türleri ekilmektedir.

Tahıl ekimi yapılan alanının üçte birini kapsayan arpa bitkisi buğday ekin alanlarıyla örtüşmektedir. Mısır üretimi ise Şeki-Zagatala bölgesinde daha çok ekimi yapılmaktadır. Son dönemlerde Azerbaycan'da Lenkeran ve Şeki-Zagatala bölgelerinde çeltik (pirinç) üretimi gelişmiştir.

Hazırda ülkede tarıma elverişli topraklarının %60'ında tahıl ekimi yapılmaktadır. Amaç ülkenin tahıla olan talebini karşılamak, hem de ekmeğin fiyatının artmasını önlemektedir.

Üzüm Üretimi

Azerbaycan'da üzüm üretimi çok eski zamanlardan beri tarım alanında kendine özgü tarım alanında önemi kaybetmemiştir. Bu gün de ülke ekonomisinin kalkındırılması açısından üzümçülük öncelikli alanlarından biridir.

Son yıllarda Hanlar, Samuh, Tovuz, Gebele, Yevlah ve başka bölgelerinde geniş alanlarda plantasyonlar yapılmıştır. Yabancı ülkelere uzmanlar davet edilmiştir. Hazırda ülkenin farklı bölgelerinde Fransa, İtalya, İspanya, İran, Gürcistan, Moldova, Ukrayna, Özbekistan vs. ülkelere getirilmiş 70'ten fazla üzüm çeşidi üretimi yapılmaktadır.

Tütün Üretimi

Tütün ekonomik önemine göre Azerbaycan'ın ikinci endüstriyel bitkisidir. Eskiden ülke bazında üretilen tütünün ortalama %50 si Zagatala ve Gah ilçelerinde yetiştirilirken, son yıllarda bu alana ilginin artması tütün üretiminin yeniden artmasına ve gelişmesine sebep olmuştur.

Eskiden tütün üretimi yapan çiftçiler hazırda, çiftçilik kurmaya büyük ilgi göstermektedir. Hesaplamalara göre, hazırda yaklaşık yüz çiftçinin, toplamda ise 3 bin kişinin temel gelir kaynağı tütün üretimidir.

Azerbaycan'da «Samsun», «Trabzon» ve «İtiyarpag» gibi kaliteli tütün türleri ekimi yapılmaktadır.

Meyvecilik ve Sebzeçilik

Azerbaycan'da çekirdekli meyveler üretimi Guba-Haçmaz, cevizgiller (kestane, ceviz, fındık) Zagatala-Şeki, diğer çekirdekli (erik, şeftali) meyveler, Nahçıvan M.R., kuru subtropikal meyveler (nar, ayva) Kura-Aras, narenciye meyveler (mandarin, portakal, feyhoa, limon) alanında Lenkeran, Güney bitkilerin (incir, zeytin, fistik, badem vs.) Abşeron yarımadasında üretimi gelişmiştir.

Azerbaycan'ın yoğun meyve üretimi yapılan bölgesi Guba'dır. Üretilen meyvenin 2/3'ü Guba-Haçmaz, %15'ini ise Şeki-Zagatala ve Dağlık Şirvan bölgelerindedir. Cevizgiller üretiminin %95'ini Şeki-Zagatala bölgelerindedir. Kura-Aras ve Dağlık Karabağ'da çok sayıda dut ağacı bulunmaktadır.

Sebzeçilik (Bostancılık) alanında Haçmaz, Lenkeran, kısmen ise Aran ve Abşeron bölgeleri uzmanlaşmıştır. Haçmaz bölgesi geç yetişen, Lenkeran bölgesi ise (çabuk yetişen) sebzeçilik alanında uzmanlaşmıştır. Bakü ve Gence çevresinde seralarda hayli sebze üretilmektedir. Son yıllar Ağdaş'ta lahanalar ekimi alanları artmıştır.

Bostan üretimi Azerbaycan'ın Aran, Abşeron ve Lenkeran bölgelerinde daha iyi gelişmiştir. Kürdemir kavunu, Sabirabad ve Zire ise karpuzuyla ünlüdür (Azerbaycan Ajansı, 2022).

İKLİM

Azerbaycan'da ılıman bir iklim vardır. Fakat Hazar Denizinden içeriye doğru, yüksek dağlarda ve diğer yüksek kesimlerde sert bir iklimle karşı karşıya kalınır. Yüksek kesimlerde kışlar uzun, soğuk ve kar yağışlı, yazlar ise serin geçer. Ovalarda ise kışlar serin ve yağmurlu ve bazen karlı, yazlar sıcak ve kurak geçer.

Yağış dağılımı düzensizdir. Abşeron kıyılarında 200 mm'den az, dağ etekleri ve orta kesimlerde 300-900 mm, Büyük Kafkasya'nın güney yamacında 1000-1300 mm, Lenkeran'da 1200-1400 mm ve daha fazla yağış düşmektedir.

Kaynak: Ankara Üniversitesi, 2021

ARAZİ KULLANIMI VE TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Azerbaycan'da Büyük Kafkas'ın güney-doğusunda, Karabağ ve Murovdağ dizi Dağları'nın kuzeyinde dağ-kara toprakları vardır. Bu topraklarda humus %6-6,5dir. Talış Dağları'nın aşağı kısımlarında ve Lenkaran ovalıklarında sarı ve kırmızı topraklar vardır. Humusu %8-12 olan bu topraklarda demir-oksitlin miktarı çoktur.

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık %55'i tarıma elverişli , %2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların %12'si ise ormanlık arazidir. Azerbaycan, ekolojik olarak çok çeşitli bir coğrafi yapı sergilemektedir. Ülke, deniz seviyesi altında düzlükler, Kafkas bölgesinde 4 000 metre yüksekliğinde dağlar, çöller ve subtropik alanlarla kaplıdır.

TransKafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır (Azerbaycan Ajansı, 2022).

Azerbaycan Cumhuriyeti Çevre ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre, Azerbaycan'ın toplam toprak fonu 8.641,0 milyon hektardan fazladır. Bunun 4,8 milyon hektarı tarıma yararlı, aynı zamanda 1,43 milyon hektarı sulanan topraklardır.

Ülkenin 3.240,0 milyon hektarı veya %37,4'ü kullanılmayan (tuzlaşmış, bataklık, erozyon) topraklardır. Ülke topraklarının %36,4'ü değişik derecede erozyona maruz kalmıştır. Toprakların tuzlaşması Azerbaycan'da en büyük eko coğrafi problemlerden biridir.

Ülkede tuzlaşmış topraklar 2 milyon hektardan fazladır ve bunun 1,32 milyon hektarı Kura-Aras nehirleri arasında bulunan alandır. Ülkenin sulanan topraklarının (1,43 milyon hektar) 600 bin hektardan çoğu tuzlaşmış ve bunun 224 bin hektarı ileri derecede tuzlaşmış topraklardır. Azerbaycan'ın yerüstü su rezervleri 30 milyar m³, yeraltı su rezervleri ise yaklaşık 9 milyar m³ civarındadır.

Toplam gücü 21,4 km³ olan 140'a yakın baraj, 8.000 artezyen kuyusu bulunmaktadır. Su kanallarının uzunluğu 90.000 km civarındadır. Azerbaycan nüfusunun %47,2'si köylerde yaşamaktadır. Toplam 4.248 köy bulunmaktadır (Anonim a, 2022).

BİTKİSEL ÜRETİM

EKİM ALANLARI

Ürün	2018 (ha.)	2019 (ha.)	2020 (ha.)
Buğday	677834	669993	588415
Arpa	337155	342125	344999
Pamuk	132512	100112	100226
Patates	59311	56921	56987
Fındık (kabuklu)	39021	43381	44502
Mısır	31715	32760	33681
Elma	28647	29004	29334
Domates	19584	19762	19371
Diğer taze meyve	16221	16295	16339
Üzüm	14371	14522	14911
Kavun	14782	15118	14430
Soğan (kuru)	12712	12386	11688
Trabzon hurması	10474	10933	11454
Ayçiçeği	11551	15831	10977
Salatalık	11311	11292	10974
Diğer zeytinler	10642	10550	10589
Diğer sebzeler	5434	6102	6697
Yulaf	4598	5487	5822
Bezelye (kuru)	15137	7931	5668
Kavun	6130	6211	5561
Armut	5240	5334	5413
Vişne	4742	4863	5204
Şeftali ve nektarin	4801	4913	5160
Şeker pancarı	8562	7233	4950
Erik	4559	4611	4643
Diğer kuruyemiş	4374	4332	4354
Lahana	4225	4581	4323
Patlıcan	4583	4263	4293
Zeytin	3259	2741	4164
Ayva	3764	3842	3916

Ceviz (kabuklu)	3386	3487	3754
Biber	3863	3843	3699
Diğer yemişler	3221	3311	3506
Kayısı	3129	3286	3366
Yaprak Tütün	3325	3134	3144
Darı	1845	4148	3123
Diğer bakliyat	5268	4613	3081
Çeltik	4034	4009	3001
Fasulye (kuru)	4181	3904	2990
Ahududu	2689	2671	2684
Sarımsak	4616	3862	2588
Kiraz	1954	1962	1990
İncir	1826	1880	1905
Mandalina	1625	1657	1708
Bal kabağı	1227	1232	1299
Havuç ve turp	1219	1575	1185
Badem (kabuklu)	328	574	944
Narenciye	919	891	900
Mercimek	745	633	627
Yaban mersini	621	628	625
Çay	663	631	620
Frenk üzümü	544	526	535
Limon	440	449	456
Bezelye (yeşil)	413	283	396
Portakal	252	266	276
Kestane	292	271	269
Çavdar	237	249	252
Sorgum	110	140	131
Kuru bakla	62	58	127
Soya fasulyesi	52	55	53
Antep fıstığı	8	9	9

Kaynak: (FAOSTAT, 2022)

VERİM

Ürün	2018 (Kg/ha.)	2019 (Kg/ha.)	2020 (Kg/ha.)
Şeker pancarı	32.378	30.212	47.224
Domates	31.106	35.311	40.002
Lahana	25.739	32.418	29.984
Havuç ve turp	33.361	27.687	25.887
Bal kabağı	22.763	23.252	24.963
Kavun	20.787	23.170	24.847
Kuru soğan	18.523	21.575	23.519
Mandalina	22.780	23.257	23.374
Salatalık	19.785	22.041	20.679
Patlıcan	17.396	19.113	18.783
Patates	15.156	17.642	18.208
Trabzon hurması	15.285	16.201	16.173
Kavun	15.443	15.675	16.103
Diğer sebzeler	18.287	17.416	15.867
Biber	12.852	13.427	14.712
Portakal	12.262	13.071	14.228
Üzüm	11.662	13.899	13.951
Diğer taze meyve	11.175	11.150	11.070
Armut	9.973	10.694	10.856
Limon	10.489	10.735	10.836
Elma	9.675	10.093	10.275
Sarımsak	9.730	10.129	10.129
Ayva	8.579	10.224	10.052
Mısır	7.818	8.656	9.338
Diğer yemişler	6.467	7.966	8.841
Kayısı	9.129	8.902	8.609
Vişne	8.193	8.356	8.556
Erik	7.988	8.014	8.007
İncir	6.142	6.422	6.439
Şeftali ve nektarin	5.480	5.477	5.651

Kiraz	5.661	5.727	5.644
Bezelye, yeşil	6.044	5.357	4.838
Narenciye	4.627	4.679	4.670
Yaban mersini	4.628	4.510	4.566
Ahududu	4.341	4.373	4.360
Frenk üzümü	4.221	4.236	4.204
Sorgum	1.800	1.864	3.412
Kabuklu ceviz	3.469	3.321	3.367
Pamuk	1.763	2.950	3.360
Çeltik	2.969	2.761	3.131
Buğday	2.938	3.156	3.091
Antep fıstığı	2.750	2.889	2.889
Arpa	2.717	2.888	2.877
Diğer bakliyat	1.973	2.265	2.334
Kestane	2.103	2.188	2.268
Yaprak Tütün	1.900	1.927	2.210
Ayçiçeği	2.042	2.130	2.182
Bakla (kuru)	2.177	2.310	2.181
Fasulye (kuru)	2.432	2.307	2.111
Çavdar	2.869	2.133	2.000
Diğer zeytinler	1.978	1.980	1.979
Yulaf	2.287	2.468	1.907
Badem (kabuklu)	3.162	1.596	1.556
Çay	1.311	1.472	1.503
Darı	1.513	1.318	1.318
Mercimek	1.639	1.641	1.278
Bezelye (kuru)	1.759	1.789	1.162
Kabuklu fındık	1.334	1.240	1.112
Diğer kuruyemiş	896	898	896
Soya fasulyesi	558	546	547
Zeytin	329	424	233

Kaynak: (FAOSTAT, 2022)

ÜRETİM MİKTARI

Ürün	2018 (ton)	2019 (ton)	2020 (ton)
Buğday	1.991.683	2.114.139	1.818.665
Patates	898.914	1.004.172	1.037.637
Arpa	916.036	988.184	992.439
Domates	609.179	697.817	774.877
Kavun	307.276	350.282	358.535
Pamuk	233.592	295.279	336.792
Mısır	247.939	283.570	314.512
Elma	277.158	292.736	301.411
Soğan (kuru)	235.470	267.229	274.884
Şeker pancarı	277.217	218.525	233.760
Salatalık	223.790	248.891	226.929
Üzüm	167.591	201.842	208.019
Trabzon hurması	160.092	177.130	185.247
Diğer taze meyve	181.270	181.694	180.864
Lahana	108.745	148.506	129.619
Diğer sebzeler	99.369	106.272	106.261
Kavun	94.668	97.355	89.549
Patlıcan	79.724	81.479	80.637
Armut	52.259	57.039	58.764
Biber	49.647	51.598	54.420
Fındık (kabuklu)	52.067	53.793	49.465
Vişne	38.853	40.637	44.524
Mandalina	37.017	38.537	39.923
Ayva	32.290	39.279	39.365
Erik	36.415	36.951	37.174
Bal kabağı	27.930	28.646	32.427
Diğer yemişler	20.831	26.374	30.995
Havuç ve turp	40.667	43.607	30.676
Şeftali ve nektarin	26.311	26.910	29.160
Kayısı	28.566	29.252	28.977
Sarımsak	44.914	39.118	26.214

Ayçiçeği	23.586	33.726	23.946
Diğer zeytinler	21.049	20.893	20.958
Kabuklu ceviz	11.745	11.581	12.638
İncir	11.215	12.074	12.266
Ahududu	11.672	11.681	11.702
Kiraz	11.062	11.236	11.232
Yulaf	10.516	13.542	11.101
Çeltik	11.975	11.070	9.397
Diğer bakliyat	10.394	10.449	7.191
Yaprak Tütün	6.317	6.039	6.949
Bezelye (kuru)	26.632	14.188	6.584
Fasulye (kuru)	10.170	9.005	6.313
Çeltik	7.987	7.384	6.268
Limon	4.615	4.820	4.941
Narenciye	4.252	4.169	4.203
Darı	2.792	5.468	4.117
Portakal	3.090	3.477	3.927
Diğer kuruyemiş	3.919	3.891	3.900
Yaban mersini	2.874	2.832	2.854
Frenk üzümü	2.296	2.228	2.249
Bezelye (yeşil)	2.496	1.516	1.916
Mantar	1.500	1.514	1.567
Badem (kabuklu)	1.037	916	1.469
Zeytin	1.073	1.163	969
Çay	869	929	932
Mercimek	1.221	1.039	801
Kestane	614	593	610
Çavdar	680	531	504
Sorgum	198	261	447
Bakla (kuru)	135	134	277
Soya fasulyesi	29	30	29
Antep fıstığı	22	26	26

Kaynak: (FAOSTAT, 2022)

HAYVANSAL ÜRETİM

ÜRETİM MİKTARI (adet-ton)

Ürün	2018	2019	2020
Yumurta, tavuk, kabuklu	100.582	109.634	114.373
Yumurta, tavuk, kabuklu (1000 Adet)	1.676.213	1.827.072	1.906.198
Yumurtalar, diğer kuş, kabuklu	200	200	200
Yumurtalar, diğer kuş, kabuklu (1000 Adet)	3.000	3.000	3.000
Sığır yağı	5.846	5.945	6.167
Domuz yağı	34	35	34
Koyun yağı	3.094	3.267	3.334
Sığır derisi	23.149	23.543	24.423
Bal	4.994	5.781	6.647
Sığır eti	135.620	137.929	143.082
Tavuk eti	109.121	111.996	115.388
Domuz eti	483	494	483
Koyun eti	80.800	85.300	87.058
Tam yağlı inek sütü	2.042.789	2.114.372	2.156.882
Tam yağlı keçi sütü	5.532	5.686	5.341
Tam yağlı koyun sütü	32.116	30.759	30.275
Sığır sakatatı	39.751	40.427	41.938
Domuz sakatatı	34	35	34

Kaynak: (FAOSTAT, 2022).

HAYVAN VARLIğI

Ürün	2018 (Adet)	2019 (Adet)	2020 (Adet)
Tavuk	30.498.000	32.230.000	30.176.000
Koyun	7.681.674	7.575.381	7.483.725
Sığır	2.482.627	2.484.154	2.504.048
Hindi	1.072.000	1.043.000	1.017.000
Keçi	622.426	613.842	605.925
Arı	500.980	542.817	596.652
Bufalo	176.195	162.475	146.652
At	65.211	62.726	60.405
Eşek	28.040	25.780	23.419
Domuz	5.485	5.704	5.877
Deve	239	213	209
Katır	53	53	57

Kaynak: (FAOSTAT, 2022)

ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Ürün	2018	2019	2020	Birim
Odun yakıtı, iğne yapraklı olmayan	422.000	422.000	422.000	M ³
Kereste ve kaplama kütükleri, iğne yapraklı olmayan	1.100	1.100	1.100	M ³
Kütük, yuvarlak ve bölünmüş, iğne yapraklı olmayan (üretim)	1.100	1.100	1.100	M ³
Diğer endüstriyel yuvarlak ağaçlar, iğne yapraklı olmayan (üretim)	1.100	1.100	1.100	M ³
Odun kömürü	5.000	5.000	5.000	Ton
Talaşlar ve parçacıklar	100	100	100	M ³
Ahşap artıkları	100	100	100	M ³
Ahşap peletler	100	100	100	Ton
Diğer aglomeralar	100	100	100	Ton
Kereste, iğne yapraklı	200	200	100	M ³
Sunta	2.800	700	1.300	M ³
Diğer kâğıt ve karton	19.700	22.100	38.500	Ton
Ev ve temizlik kâğıtları	6.100	5.300	7.700	Ton
Kasa malzemeleri	4.500	5.200	20.800	Ton
Karton tahtası	9.100	11.600	10.000	Ton

Kaynak: FAOSTAT, 2022

DIŞ TİCARET

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2017	15.306,02	658,90	4,3%	8.767,80	1.699,61	19,4%
2018	19.489,07	704,28	3,6%	11.460,34	1.702,13	14,9%
2019	19.635,20	772,14	3,9%	13.649,51	1.925,81	14,1%
2020	13.732,64	759,81	5,5%	10.731,11	1.903,66	17,7%
2021	22.206,67	816,23	3,7%	11.698,50	2.214,83	18,9%

Kaynak: (Trademap, 2022)(Milyon ABD doları)

Dünya ithalatındaki payı **%0,1**, Dünya ihracatındaki payı **%0,1**

DIŞ TİCARET PARTNERLERİ

Azerbaycan'ın Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

İtalya, Türkiye, Rusya, İsrail, Hırvatistan

Türkiye 2. Sırada

Azerbaycan'ın Tarımsal Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, İtalya, Gürcistan, Türkmenistan, Irak

Türkiye 9. Sırada

Azerbaycan'ın Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Türkiye, Çin, Almanya, Ukrayna

Türkiye 2. Sırada

Azerbaycan'ın Tarımsal Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Ukrayna, Türkiye, Brezilya, İran

Türkiye 3. Sırada

Kaynak: (Trademap, 2022)

AZERBAJCAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
070200	Domates, taze veya soğutulmuş	151,6	177,4	189,3	201,3	160,2
081070	Taze hurma	90,9	113,8	104,7	91,6	125,9
080222	Taze veya kuru fındık	114,5	93,5	124,2	113,6	108,8
070190	Taze veya soğutulmuş patates	25,8	29,6	26,8	33,8	40,1
08810	Taze elma	30,9	38,0	40,1	29,5	37,4
081090	Taze demirhindi, kaju, vs.	13,8	17,8	26,8	36,7	37,2
170199	Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz, katı halde	39,4	25,0	26,8	26,9	32,1
080929	Taze kirazlar (vişneler hariç)	23,2	38,0	42,2	48,6	31,1
080930	Taze şeftali, dahil. nektarin	8,0	10,6	9,5	10,0	29,2
200989	Meyve veya sebzelerin suyu, fermente edilmemiş	7,9	9,0	9,1	13,6	13,4
Toplam		658,9	704,3	772,1	759,8	816,2

Kaynak: (Trademap, 2022), (Milyon ABD doları)

TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Rusya	71,3
İtalya	4,3
Gürcistan	3,6
Türkmenistan	3,4
Irak	2,6
Ukrayna	2,4
Almanya	2,2
Belarus	2,0
Türkiye	1,6
Kazakistan	1

Kaynak: (Trademap, 2022)

AZERBAJCAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
100199	Buğday ve mahlût	221,6	197,9	323,9	290,1	270,4
170114	Ham şeker kamışı, katı halde,	75,4	62,6	77,7	52,8	145,7
210690	Gıda müstahzarları, b.b.	36,9	39,6	51,3	59,3	87,1
040510	Tereyağı	50,2	55,6	61,7	74,5	71,9
240319	Tütün, tüketime hazır	0,1	2,1	30,5	47,9	65,6
151110	Ham palm yağı	46,6	44,3	40,8	54,9	61,9
100119	Makarnalık buğday	4,3	3,3	12,3	4,2	58,0
180690	Çikolata ve diğer kakao içeren gıda müstahzarları	31,4	40,5	45,9	47,6	56,7
151211	Ham ayçiçeği tohumu veya aspir yağı	34,2	31,7	33,1	32,0	55,8
230400	Yağ keki ve diğer katı artıklar	29,6	49,7	38,5	41,6	54,7
Toplam		1.699,6	1.702,1	1.925,8	1.903,7	2.214,8

Kaynak: (Trademap, 2022)(Milyon ABD doları)

TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Rusya	34,9
Ukrayna	10,7
Türkiye	9,8
Brezilya	7,5
İran	5,0
Sri Lanka	2,2
Gürcistan	2,1
Arjantin	2,0
Ekvador	1,8
Endonezya	1,8

Kaynak: Trademap, 2022

ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
440711	Çam Kerestesi kalınlık ≥6mm	0,0	87,8	85,1	76,8	78,7
441011	Ağaçtan yonga levha	27,5	44,0	37,9	35,0	57,5
440712	Kök nar ve ladin kerestesi	0,0	36,8	40,5	38,0	46,7
481920	Tropikal ağaçlar	6,1	6,7	21,7	25,1	34,2
441233	Kontrplak	0,0	39,7	28,2	27,7	32,3
Toplam		332,8	438,1	466,2	425,9	523,5

Kaynak: (Trademap, 2022)(Milyon ABD doları)

Orman Ürünü İthalat Partnerleri: Rusya %58,2, **Türkiye %13,3**, Ukrayna %10,4, Belarus %4,7, Çin %3,9

ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
480519	Birincil elyaf ondüle kâğıdı	2.202	973	508	1.408	1.511
441233	Kontrplak	0	0	466	31	744
480524	İkincil elyaf yüzey kâğıdı	1.363	354	86	531	392
482390	Diğer kâğıt, karton, sel. vatka	1	1	11	2	183
482370	Kağıt hamurundan pres. eşya	137	200	148	226	146
Toplam		5.276	2.138	1.815	3.070	3.659

Kaynak: (Trademap, 2022)(Bin ABD doları)

Orman Ürünü İhracat Partnerleri: Gürcistan %58,7, İran %20,3, **Türkiye %8,9**, Rusya %3,7, Almanya %1,8

TÜRKİYE-AZERBAYCAN TİCARETİ

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2017	1.357,0	129,6	9,6	350,8	1,1	0,3
2018	1.474,4	148,8	10,1	378,7	2,2	0,6
2019	1.788,7	167,1	9,3	411	8,7	2,1
2020	2.085,6	227,1	10,9	410,7	11,8	2,9
2021	2.342,9	265,5	11,3	751,3	13,6	1,8

Kaynak: Trademap, 2022 (Milyon ABD doları)

TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A İHRAÇ ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
080212	Kabuklu taze veya kuru badem	1,7	6,4	6,7	21,1	24,7
190590	Ekmek, pasta, bisküvi vd. unlu mamuller	9,9	12,5	15,0	12,0	14,6
210690	Gıda müstahzarları, b.b.	6,8	7,2	8,4	11,2	13,4
190531	Tatlı bisküvi	7,1	7,7	7,8	8,1	9,4
180690	Kakao içeren çikolata ve diğer müstahzarlar	3,7	4,3	5,4	6,6	8,5
080232	Kabuklu taze veya kuru ceviz	1,3	2,8	6,8	14,1	7,6
170199	Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz, katı halde	0,0	0,0	0,1	1,0	7,4
170490	Kakao içermeyen şekerlemeler,	3,4	4,4	5,2	4,9	6,7
230400	Yağ keki ve diğer katı artıklar	0,2	0,7	1,2	2,9	6,5
120190	Soya fasulyesi	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4
Toplam		129,7	148,8	167,2	227,2	265,5

Kaynak: Trademap, 2022 (Milyon ABD doları)

TÜRKİYE'NİN AZERBAIJAN'DAN İTHAL ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ

HS Kodu	Ürünler	2017	2018	2019	2020	2021
120729	Pamuk tohumları	0	0	9	2.568	3.862
230610	Yağ keki ve diğer katı artıklar	0	19	3.057	1.464	3.536
051199	Hayvansal kökenli ürünler, b.b.	0	0	909	895	1.509
151221	Ham pamuk tohumu yağı	0	0	15	1.289	1.386
230240	Kepek ve diğer hububat artıkları	0	0	0	0	617
050400	Hayvanların bağırsakları, mesaneleri ve mideleri (balık hariç), bütün ve parçaları	83	242	548	409	329
110630	8. Fasılda yer alan un, kaba un ve toz ürünler	369	337	162	244	309
230230	Kepek, keskin parçalar ve diğer buğday artıkları	13	298	0	0	292
140420	Pamuk linterleri	8	0	0	1.301	274
030199	Canlı balık	0	0	0	0	263
Toplam		1.116	2.265	8.678	11.806	13.633

Kaynak: (Trademap, 2022)(Bin ABD doları)

TÜRKİYE'DEN AZERBAYCAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER

Potansiyel Ürün	Azerbaycan'ın Dünyadan İthalatı (milyon \$)	Türkiye'den İthalatı (Milyon \$)	TR'nin Dünyaya İhracatı (milyon \$)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı (%)	Azerbaycan'ın İthalat Ortakları
Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	87,04	11,37	688,42	0,27	Rusya 61,6 Türkiye 13,1 Ukrayna 10,9 Almanya 2,2 İtalya 1,7
Sular (mineral ve gazlı sular dâhil)	44,85	3,28	279,51	0,18	Rusya 32,5 Gürcistan 20,2 Macaristan 14,7 Avusturya 12,9 Türkiye 7,3
Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı	41,32	1,54	844,46	0,15	Ukrayna 65,9 Rusya 16,7 Beyaz Rusya 7,5 Türkiye 3,7 Gürcistan 1,7
Kakao içermeyen şeker mamulleri	39,36	8,69	635,9	0,31	Rusya 38,6 Ukrayna 23,3 Türkiye 22,1 İran 9,1 Polonya 1,5
Peynir	33,18	3,98	152,06	0,09	Litvanya 21,6 Rusya 13,4 Türkiye 12 Almanya 11,4 Beyaz Rusya 8,6
Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	23,94	4,1	294,73	0,06	Rusya 32,7 Türkiye 17,1 Gürcistan 15,1 Fransa 5,1 Belçika 4,6
Soslar ve Müstahzarları; çeşni/lezzet verici karışımlar	22,06	1,5	71,96	0,14	Rusya 76,2 Türkiye 6,8 Ukrayna 2,8 Almanya 2 Estonya 1,9
Kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş)	19,91	0,58	1811,13	0,11	Ukrayna 43,3 ABD 15,3 Özbekistan 6,7 Rusya 6,1 (Türkiye 2,9)
Etten, sakatatattan/kandan yapılmış soslar vb.	16,21	0,82	37,35	0,27	Rusya 68,3 Almanya 10,2 Beyaz Rusya 8,5 Türkiye 5 Ukrayna 3,2

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından "Trademap" verileri kullanılarak hazırlanmıştır, 2022

YATIRIM ORTAMI

Doğrudan yabancı yatırımlar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Azerbaycan ülkedeki ekonomik sorunların aşılması ve istikrarın sağlanması neticesinde özellikle petrol çıkarma ve işleme sanayii bakımından yabancı yatırımlar açısından çok cazip bir pazar haline gelmiştir. Ülke ekonomisi çift yapılıdır. Bir yandan petrol (hidrokarbon) ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir.

Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı hidrokarbon sektöründedir. Son on yıl içerisinde Azerbaycan'a yönelik gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırım girişleri, büyük ölçüde Azerbaycan'ın cari açıklarını finanse etmiş ve ekonomik büyümenin itici gücü olmuştur.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	507	-707	1.800	2.000	2.400	3.000	3.001
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	1,19	-3,10	2,90	3,00	3,20	3,60	3,30
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	66.936	65.228	67.028	69.028	71.428	74.428	77.429
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-825	-77	-1900	-1900	-1899	-1989	-1987
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	57.052	57.129	59.029	60.929	62.828	64.726	66.623

Azerbaycan'da Tarımsal Yatırım Olanakları

Yaklaşık 48 bin km² olan toplam alanın yarısından fazlası tarım alanlarından oluşmakta olup ekilebilir alan yaklaşık 20 bin km² 'dir. Devlet, politika olarak petrole bağımlı yapıyı kırarak tarıma dayalı kırsal ekonomiyi geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda 1995 yılından itibaren yürütülen reformlar ile piyasa mekanizmaları kurulmakta, arazi ve tarımsal yapıların etkin kullanımına yönelik iyileştirmeler sürmektedir. Tarımda, Sovyetler Birliği

döneminden kalma kollektif mülkiyete dayalı kolhoz ve solhoz işletmeleri tarafından üretim yapılmakta iken yapılan ıslahat ve özelleştirme programı çerçevesinde özel mülkiyete dayalı üretim yapısına geçilmiştir. Sektörün sorunları; bitkisel üretimde verimlilik, teknoloji düzeyi ve tarımsal teknik mevzuat, yatırım eksikliği, kaliteli tohum yetersizliği, hayvancılıkta zayıf yapay döllenme noktaları, yetersiz ekipman arzı, yem sorunu, tarımsal yapıların üretim, kontrol, işletme konularındaki yetersizlikleri olarak sıralanmaktadır.

Ülke iklim ve toprak bakımından zengin olup güney bölgelerinde sezonda iki ürün alınabilmektedir. Başlıca tarım ürünleri pamuk, tütün, çay, sebze ve meyvedir. Ham ipek üretimi ve buna bağlı olarak dut ağacı tarımı da oldukça yaygındır. İyi kalitede zeytin üretilmekte olup, zeytinyağı ve sabun üretimi gerçekleştirilmektedir.

Gıda işleme alanında en büyük Azeri firması olan "Nabran", meyve suyu, reçel ve turşu üretmekte ve üretiminin önemli bir kısmını BDT ülkelerine, Almanya, İsrail ve ABD'ye ihraç etmektedir.

Gıda alanında Türk sermayeli "Azersun Holding"nin de büyük pazar payı vardır. Azerbaycan'da süt ürünleri üretimi de önemli bir yere sahiptir ve bu alandaki başlıca firmalar "ADC", "Milk-Pro" ve "Taimex"tir. Azerbaycan'da tüketilen etin dörtte biri ve yumurtanın üçte biri ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülkenin en büyük mezbahası ve et işleme tesisleri "Azet" tarafından işletilmektedir.

Ekonomisi büyük ölçüde petrol ve doğalgaza dayalı olması nedeniyle yatırımların çoğu bu alandaki projeler ile ilgili olmaktadır. Öte yandan petrol-dışı sanayi içerisinde ise gıda ve içecek sanayinin payı %40 civarındadır. Azerbaycan'ın tarım ve gıda alanında ithal ikamecilik ve ihracat odaklı üretim politikaları nedeniyle bu alanlara önemli yatırım teşvikleri sağlanmaktadır. Bunlar; İş mevzuatının gelişmişliği ve iş yapma kolaylığı, Vergi kolaylıkları, Kurumsal destek mekanizmaları (Azerbaycan İhracat ve Yatırım Teşvik Ajansı-AZPROMO vb.) Gıda işlemenin öne çıkan sektörleri; Et İşleme, Süt Ürünleri, Meyve-sebze konserveçiliği, İçecekler.

Ayrıca tarım alanında; Yaş meyve-sebze üretimi, Soy ıslahına yönelik büyükbaş çiftlikleri, Kanatlı çiftçiliği, Tohum çiftçiliği, Süs bitkileri yetiştiriciliği, Balıkçılık, Su ürünleri, İpekböcekçiliği, Arcılık, Tıbbi bitkiler önemli yatırım alanlarıdır.

Seracılık, depoculuk, nakliye, paketleme ve ambalajlama, hayvan ve bitki sağlığı faaliyetleri ise öne çıkan diğer yatırım alanlarıdır.

GÜÇLÜ YÖNLER

- Tarımın, kalkınmada belirlenen öncelikli sektörlerin başında gelmesi
- İklim çeşitliliği ve flora zenginliği
- Devlet elinde kiralanabilecek tarım alanları
- Karabağ'daki bakir araziler
- Son dönemde tarıma sağlanan destek ve teşvikler
- Akıllı tarım, dijital uygulamaları, tarımsal kayıt sistemlerinde gelişme süreci
- 300 Milyonluk Pazar ulaşma imkânı

ZAYIF YÖNLER

- Üretimde verimlilik ve kalite
- Ürün planlaması ve toprak yönetiminde eksiklikler
- Tuzlu ve kireçli araziler (Yaklaşık 1 milyon Ha.)
- Arazi parçalılığı ve işletme başına düşen arazinin çok düşük olması
- Su yönetiminde çok başlıklı yapı ve sulama altyapısında yetersizlik
- Kırsal kalkınma programının olmaması, kırsalda gençlere ve kadınlara yönelik destek eksikliği
- Küçük aile işletmelerinin tarımsal desteklerden yeterince faydalanamaması
- Son dönemde taban arazilerdeki meyve bahçelerinde artış
- Tarımsal veri ve istatistiklerde yetersizlik
- Gıda işleme tesislerinin yeterli seviyede olmaması
- Tarım ürünlerinde markalaşma eksikliği
- Yatırımcılar için güven sorunu

YATIRIM VE TİCARET İÇİN UYGUN ALANLAR

- Gıda işleme tesisleri (*Meyve kurutma, işlenmiş gıda vb.*)
- Tarımsal üretim
- Devlet elinde kiralanabilecek tarım alanları
- Meyvecilik üretimi ve ihracatı (*Rusya'ya önemli bir ihracat potansiyeli var.*)
- Tarımsal sulama baraj ve ana iletim hatları yatırımları
- Basınçlı sulama sistemlerinin üretimi (*Bu sistemleri alanlara %40 hibe ve düşük faizli kredi desteği*)
- Arazi Toplulaştırma çalışmaları için danışmanlık ve uygulama
- Tarımsal alet-ekipman (*Tarım alet-makinalarını alanlara %40 hibe ve düşük faizli kredi desteği*)
- Damızlık hayvan üretimi (*Damızlık hayvan alımına %60 hibe ve düşük faizli kredi var*)
- Küçükbaş hayvancılık (*Coğrafyası uygun bölgeler, Karabağ'da ciddi bir potansiyel var*)
- Tıbbi aromatik bitkilerin üretimi ve işlenmesi (*Florası çok sayıda tıbbi-aromatik bitki üretimine uygun*)
- Balıkçılık ve su ürünleri yatırımları
- Özelleştirilecek tesislerde su ürünleri yatırımı
- Türk somonu, levrek ve çupra ihracatının artırılması

Azerbaycan'daki yatırım ortamına dair detaylı bilgilere Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun (DEİK) hazırlamış olduğu "[Azerbaycan Ülke Bülteni](#)"nden ulaşılabilir.

Kaynak: (DEİK, 2013)

BANKACILIK

Azerbaycan'da Türk sermayeli ya da ortaklı bankalar da faaliyet göstermekte ve bilgi birikimi ve tecrübeleriyle ülke ekonomisine hizmet etmektedirler. Bu bankalar Ziraat Bankası ortaklığı ile kurulan Ziraat Bankası, Azer-Türk Bank (%12,4 pay), Yapı Kredi Bankası ve Azerbaycan Sanayi Bankasıdır (Azersun Holdinge bağlı). Ülkede ikincil piyasalar gelişmemiştir. Bono, poliçe ve çek gibi kambiyo senetleriyle ilgili yasal düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu durum ödemelerin nakit olarak yapılmasına sebebiyet vermektedir.

Azerbaycan'da bölgesel ekonomik farklılıklar, tüketicilerin satın alma davranış ve alışkanlıklarının yanı sıra dağıtımçıların satın alma kararları ile pazarlama tekniklerini de etkilemektedir. Azerbaycan'da başta Bakü şehri olmak üzere diğer büyük şehirlerde kredi kartı kullanımı son yıllarda artmaktadır.

2015 yılının sonuna kadar bankaların harici ve dâhili her türlü işlemleri Azerbaycan Merkez Bankası'nın denetim ve kontrolüne tabi tutulmaktayken, 2016 yılından itibaren söz konusu yetkiler Azerbaycan Cumhuriyeti Maliye Pazarlarına Nezaret Palatası'na (Finans Piyasalarının Denetleme Odası) devredilmiş olup, 2019 yılında söz konusu kurum kaldırılarak yetkileri tekrar Azerbaycan Merkez Bankası'na devredilmiştir. Azerbaycan Mevzuatına göre; Firmaların bankalarda hesap açmaları durumunda mutlaka bağlı oldukları yerel vergi organlarına rapor etmeleri gerekir.

Mevcut Kambiyo mevzuatına göre; Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler gümrük işlemlerine uyarak sınırsız olarak döviz Azerbaycan Cumhuriyeti'ne getirebilirler. Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler toplamı 10.000 (on bin) ABD doları karşılığı olan döviz gümrük birimlerinde sözlü beyan etmekle Azerbaycan Cumhuriyeti'nden nakit olarak çıkarabilirler. Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler 10.000 (on bin) ABD Doları eşdeğeri tutarından 50.000 (elli bin) ABD Doları eşdeğeri tutara kadar olan döviz daha önce Azerbaycan Cumhuriyeti'ne nakit olarak getirilmesine ilişkin gümrük belgelerini ve yazılı olarak beyannameyi gümrük birimlerine ibraz ederek Azerbaycan Cumhuriyet'ten nakit olarak çıkarabilir. Yukarıda belirtilen durumlar dışında, diğer hallerde dövizin yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından Azerbaycan Cumhuriyeti'nden çıkarılması sadece müvekkil bankalar ve PTT aracılığıyla aktarma yolu ile gerçekleştirilebilir.

Azerbaycan'da milli para birimi olan manat 15 Ağustos 1992 tarihinden itibaren ülkenin resmi para birimi olarak kabul edilmiştir. Azerbaycan'da Bakü şehri başta olmak üzere, diğer büyük şehirlerde de kredi kartlarının kullanımı son yıllarda artmıştır.

Azerbaycan'ın Türk dili kullanan ülke olması hasebiyle Türk iş adamlarının kolaylıkla ilişki kurdukları ve sonucunda yazılı olmayan anlaşmalar yapmaları ticari yaklaşım ve iş kültürü açısından sıkıntılar yaratmaktadır. Şöyle ki, yapılan sözlü anlaşmalar taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar sonucunda ticari riski ve hakları hukuki alanda savunma konusunda zafiyet yaratmaktadır. Bu sebeple, Türk iş adamları ülkede ticari ilişkilere başlamadan önce mutlaka yerel mevzuata hâkim bir hukuki danışman ile işbirliği yapmalarında fayda görülmektedir.

Azerbaycan'daki bankacılık sitemi ve Azerbaycan'da iş kurmaya dair detaylı bilgileri Ticaret Bakanlığınca hazırlanmış olan “[Azerbaycan Pazar Bilgileri](#)” dok¼manından ulaşılabilmektedir.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

VERGİLENDİRME

Azerbaycan Cumhuriyeti Vergi Mevzuatı (<http://e-qanun.az/framework/46948>);

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde vergi sistemini, vergi tahsilinin genel ilkelerini, vergilerin belirlenmesi, ödenmesi ve toplanması kurallarını, vergi mükelleflerinin ve devlet vergi organlarının, ayrıca vergi ilişkilerinin diğer taraflarının vergi tahsili konularıyla ilgili hak ve görevlerini, vergi kontrolü şekil ve yöntemlerini, vergi mevzuatının ihlalden dolayı sorumluluğu, devlet vergi organlarının ve yetkililerinin eylemlerinden (eylemsizliğinden) şikâyet etme kurallarını belirler.

İşbu mevzuatla belirlenen tanım ve kurallar, vergi tahsili amacıyla belirlenir ve istisnai durum olarak işbu mevzuat ve ilgili mevzuat gereğince kabul edilen diğer normatif yasal belgelerle düzenlenen vergi tahsili ve vergi kontrolüyle ilgili ilişkiler çerçevesinde uygulanır.

Azerbaycan Cumhuriyetinde uygulanan vergiler:

- Gerçek kişilerin gelir vergisi
- Tüzel kişilerin menfaat (kar) vergisi
- Katma değer vergisi (KDV)
- Aksizler (özel tüketim vergisi)
- Tüzel kişilerin emlak vergisi
- Toprak vergisi
- Yol vergisi
- Maden vergisi
- Sadeleştirilmiş vergi (basit usule tabi vergiler)

Kaynak: (Anonim e, 2022)

KAYNAKÇA

- Anonim a. 2022, *Ticaret Bakanlığı Azerbaycan Ülke Dosyası*.
https://ticaret.gov.tr/data/5eb6749913b8767e5c4b1fcd/Azerbaycan_2022.pdf
adresinden alındı Erişim tarihi:28.09.2022
- Anonim b. 2022, Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı. Ankara,
- Anonim c. 2022, *Resmi Gazete Arşivi*. <https://www.resmigazete.gov.tr/>, Erişim tarihi:01.10.2022
- Anonim d. 2022, *Dünya Ticaret Örgütü Resmi İnternet Sayfası*.
<http://ptadb.wto.org/Country.aspx?code=031> Erişim tarihi:02.10.2022
- Anonim e. 2022,. *Azerbaycan Pazar Raporu*. Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Adresi. Erişim tarihi:03.10.2022
- Azerbaycan Ajansı. 2022,. *Azerbaycan'da Tarım Sanayi Kompleksi*. Azerbaycan Ajansı. Erişim tarihi:04.10.2022
- DEİK. 2013, *Azerbaycan Ülke Bülteni*. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Resmi İnternet Sayfası:
<https://www.deik.org.tr/uploads/azerbaycan-nisan-2013.pdf> Erişim tarihi:01.10.2022
- FAOSTAT. 2022,. *Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Resmi İnternet Sayfası*. FAOSTAT:
<https://www.fao.org/faostat/en/#data/RL> Erişim tarihi:05.10.2022
- Nesirov, E. (2021). *Azerbaycan'da sürdürülebilir tarım ve çevre ilişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Trademap. 2022,. *Trademap*. "International Trade Center" Database:
https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c031%7c%7c%7c%7c%7c69529%7c%7c6%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1 Erişim tarihi:08.20.2022

Bu çalışma, Ülkemiz ve Azerbaycan arasında tarım ve ormancılık alanlarındaki ilişkileri ortaya koyarken, Azerbaycan'da yatırım yapabilecek Türk iş insanlarına yardımcı olmak amacıyla; Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Not: Kapak sayfasında yer alan QR kodu okutularak çalışmanın elektronik nüshasına ulaşabilmektedir. Bu vesilesiyle çalışma içerisinde kullanılan, Ticaret Bakanlığı ve diğer kurumlara ait kaynaklara ilgili metinler içerisinde yer verilen linkler vasıtasıyla erişim sağlanabilmektedir.

T.C. Bakü Tarım Müşavirliği İletişim Bilgileri:

Adres:

Telefon Numaraları

E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134,
Bakü/Azerbaycan

[+994 12 444 73 20](tel:+994124447320)

tm.baku@tarimorman.gov.tr

T.C. Bakü Ticaret Müşavirliği İletişim Bilgileri:

Adres:

Telefon Numaraları

E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134,
Bakü/Azerbaycan

[+994 12 441 39 68](tel:+994124413968)

baku@ticaret.gov.tr

T.C. Bakü Büyükelçiliği İletişim bilgileri:

Adres:

Telefon Numaraları:

Acil Durum / Nöbetçi Telefon Numarası

E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134,
Bakü/Azerbaycan

[+994 12 444 73 20](tel:+994124447320)

[+994 51 206 08 04](tel:+994512060804)

embassy.baku@mfa.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için;

Gülperi TAŞLIYURT

Mühendis

İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı

0312 287 3360 – dâhili: 4629

gulperi.tasliyurt@tarimorman.gov.tr

Tolgahan BAHTİYAR

AB Uzmanı / Ülke Masaları Sorumlusu

İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı

0312 287 3360 – dâhili: 4633

tolgahan.bahtiyar@tarimorman.gov.tr